

Det er jo en kollektiv verden

Interview med Erik Clausen (Clausen & Petersen) ved Lars Nielsen

Det startede ligesom så mange andre af 60'ernes og 70'ernes grupper er startet på ved at vi sagde: Vi gider altså ikke at skulle til at søge ind på Det kongelige Teater eller på Kunstkademiet, vi starter her og nu. Det vi laver er godt nok.

Vi var malere og udstillede på de anerkendte udstillinger. Vi følte os ikke særlig godt tilpas der, der var sådan en underlig konkurrencestemning, men en meget lukket konkurrence. Jeg har dyrket meget sport og der er en åben konkurrence, der kender du distancen, den står i brochuren og ligger i disciplinen, og da jeg kørte cykelløb vidste vi om det var 70 kilometer eller hvad fanden det var, ikke noget med ubekendt distance som det er i kulturlivet. Hvad går det ud på? Går det ud på at påtage sig de mest egocentriske attituder, går det ud på at lave de mest ulækre billeder, går det ud på at være mest selvoptaget?

Samtidig har jeg altid ment at vi må afmystificere kunsten og kulturen uden at man direkte bliver kulturfjendsk eller kunstfjendsk. Men det er sgu ikke så svært. Når jeg synes det er svært at lave et godt billede skyldes det at jeg ikke er noget særlig stort talent. Jeg må slås med stoffet for at få det til at virke. Men jeg kan selv vurdere hvilke billeder der er bedre end andre og jeg synes de ting jeg laver er gode nok til at blive udstillede, de er gode nok til at lave vægudsmykninger med osv.

– *Hvordan fandt I på at vælge gøglertraditionen?*

Der skete så det at vi gik ud af salonerne med vores malerier, lavede dem efter en anden metode i vejrbestandigt materiale og udstillede på gaderne. Vi satte ben på malerierne og lavede noget der hed Clausen & Petersens billedcirkus. Leif lavede bl.a. en stor skulptur som han kaldte et objekt og som forestillede en manege. Vi dyrkede cirkusfarverne og cirkusmotiverne meget, men lagde dem ind i en symbolistisk sammenhæng. Trapezkongen der flyver gennem luften og midt i luften fryser vi ham, hvor han ligger i fødselsstilling midt mellem

stjernehimlen og publikum. Vi kom så ud med den der billedkunst som man kalder objekter i kunstens verden, men når du så kommer ud til folk så siger de: det er en manege. Så vi begyndte at bruge manegen til at lave små forestillinger.

Vi har altid hørt til de typer der har lavet fis og ballade. I gymnastiktimen kunne jeg nedbryde lærerens autoritet, han kom fra militæret, bare ved at slå en prut på det rigtige sted. Gadedrengemanererne, den rappe replik, humoren fra arbejdspladserne kunne vi bruge. Og når vi så lavede fester her i haven så optrådte vi for kammeraterne og de grinede og de er sammenbidte venstreorienterede allesammen. Så vi blev enige om at hvis vi kunne få de kværlanter til at grine, så kunne vi få alle til at grine.

Samtidig er det fascinerende at arbejde med de der klovne-numre fordi de har den der antihelte-attitude. Det er svært at få folk til at grine, det er en spontan proces. Du kan ikke bukke og sige grin! Du kan bukke og sige: tak for nu, og så klapper folk af høflighed. Men du kan ikke fremkalde et grin, det er et resultat af en leg man har sammen og det fungerer i kraft af hinanden og nogle gange mod hinanden. Nogle situationer fremstiller vi så pinligt at folk kun kan afreagere ved at grine og tit kan de genkende sig selv fordi vi arbejder med de numre der mislykkes. Det er skønt at grine af det, for i ens egen tilværelse har man grædt over alle de ting der er mislykkedes. Og det gælder for klovnen og gøgleren om at vende pandekagen om! F.eks. siger alle at vi skylder en masse penge i udlandet. Men jeg skylder da ikke nogen penge i udlandet. Jeg har en bror i Sverige som jeg skylder 30 kroner, det er hvad jeg skylder i udlandet. Min bil er betalt 40 gange gennem skatter og benzin-skatte, den valuta den har kostet er betalt mange gange. Det er ikke mit problem.

Men tilbage til hvorfor vi faldt over det med gøglet. Det skete da vi begyndte at rejse med billedcirkus at vi kom rundt til forskellige cirkusfolk, og gøglere. Vi opsøgte dem også selv for

»Samtidig er det fascinerende at arbejde med de der klovnumre fordi de har den der anti-helte attitude«.

at fotografere nogle af deres farver og for at stjæle nogle af deres motiver. Stjæle i gåseøjne, for det er jo en kollektiv verden. Det er det jeg mener med at afmystificere. Tag f.eks. alfabetet, der er 28 bogstaver. De 28 bogstaver er fælleseje, som vi alle kan sætte sammen til forskellige ord, til forskellige historier. Systemet er det samme men giver forskellige historier. Tonerne er også fælleseje, kollektiv ejendom. Jeg har lige hørt Bob Marley i bilradioen, det er fyldt med magi, det han laver. Det er helt enkelt, men af en eller anden grund virker det mere end så meget andet, og den der magi kender vi også fra gøglerne. Hvorfor kan nogle gøglere få folk til at stå stille midt på gaden i myldretiden. Det kalder vi magi, det er den elektricitet der er i kunsten. Alle de gamle folkelige traditioner, der ligger i folkekunsten er fælles eje, men til forskel fra megen borgerlig kunst, så dyrker man fællesskabet, de fællestræk, den kollektive karakter.

I inkvisitionstiden var gøglerne de eneste, der kunne tillade sig at sige sandheden om de kutteklædte inkvisitorer. De kunne optræde som præster, de kunne tillade sig hvad som helst. De kom på markedspladserne og de var væk næste dag. Præsterne kom ikke på markedspladserne. Og når vi optræder på Engshave Plads så kommer hverken Erhard Jakobsen eller John Price eller kulturministeren, men der kommer masser af folk – og det opdagede vi da vi traf gøglerne. De har flere hundrede forestillinger året rundt, men man hører ikke om dem. Det fungerer udmærket. De optræder i foreninger, på markedspladser og til havnefester osv.

Vi lærte mange af de gamle gøglernumre og begyndte at arrangere dem i vores stil. Det er vigtigt at omsætte tingene til den tid vi lever i og ikke som der er en tendens til hos nogle spillemandsorkestre at komme til at ligne et omvandrende frilandsmuseum. Jeg har ikke lyst til at optræde i en dragt, der skal forestille at være fra middelalderen, det ville være for teateragtigt. Jeg vil hellere forestille en nar, der har solgt så mange brugte biler og som er så stor en plattenslager, at det eneste der er tilbage er at gå ud på gaden og sælge Ib Sylvester, der kan blæse ild. Og når man studerer gøglerne, så er der en tradition, der hedder »den hvide klovn og den dumme August«, magtmennesket og ofret, der fungerer i kraft af hinanden og mod hinanden hele tiden. Den hvide klovn spiller over til dumme August, så han får hele publikums sympati på sin side, dumme August spiller tilbage igen, og så kan man accelerere og disponere frem og tilbage fuldstændig som når du disponerer et billede.

– *Det er altså mere gøglertraditionen end agitproptraditionen I arbejder i forlængelse af?*

Ja.

– *Men så er det altså blevet mere politisk teater?*

Ja, men det har det været hele tiden på en eller anden måde. De politiske tilstande kan jo være så stramme, at bare det at få folk til at grine kan være en politisk handling.

– *Men gøglerne var vel ikke egentlig politiske?*

Nej, de er det på en måde som man skal være meget varsom med at fortolke. Det ubevidste oprør er også et politisk oprør, det uideologiske oprør er også et politisk oprør.

– *I nævner tingene ved deres rette navn.*

Ja, det er ret bevidst, det er naturligt for os at arbejde sådan. Hvis vi mener socialdemokratiet, så siger vi det. Det er helt naturligt for mig at arbejde med sådan nogle ting, og ikke som Erhard Jakobsen tror: en hemmelig sammensværgelse støttet af KGB i Moskva, eller en intellektuel beslutning, der er strategisk. Det er naturligt for mig at lave noget om København og de kvarterer jeg er kommet i og har arbejdet i. Samtidig er det et gammelt fif at lave nogle figurer, der er bunden i samfundet, Storm P.'s vagabonder, der anskuer samfundet; den slidte ensomme rocker på scenen, der fortæller om sit forfærdelige liv i rockmusik; Mackie Messer osv. Jeg synes det er skønt at fremstille sig selv som bunden, og det er forskellen på os og rigtige gøglere. For rigtige gøglere er det en levemåde med beboelsesvogn og at være med på farten altid. Vi har også beboelsesvogn, men vi bor kun i den nogle få måneder om året, ellers er vi her i vores hus med hvide vægge og børn med fodformede sko. Det er vores svaghed, men også vores styrke for her kan du komme videre.

– *Hvad er målet med det I laver?*

Målet er mange ting. Målet med gøglet er at skabe kendskab til en del af folkets kultur som er overset, som ikke er på museer. At skabe kendskab til den slagfærdighed, der findes på arbejdspladser og som er udtryk for en anden livsopfattelse, end den der hersker på bjerget. At skabe kendskab til de gamle gøglernumre, at skabe kendskab til det kollektive princip. Når du hugger en solo fra harmonikaspiilleren Cheminez fra Ry Cooder skal det være en glad hyldest til ham. Når jeg maler et stort Fernand Leger-billede så er det ikke noget jeg skjuler, men billedet hedder »En hilsen til Fernand Leger fra familien Clausen«.

Dernæst vil vi gerne have folk til at lave noget selv. Vi vil gerne lave kunst, der ikke får folk til at sige: »det kunne vi godt

tænke os at eje«, men: »Det kan vi også lave«. Når man laver gøglernumre, så smitter det. Det kendes også fra sport. Når jeg som dreng gik til seksdagesløb i Forum, så tænkte jeg: Det der kan du sgu også, og så begyndte jeg at køre. Og da jeg så Folmer Bendtsen male sydhavnen, hvor jeg boede, tænkte jeg: det kan jeg sgu også. Det højeste du kan nå som kunstner er når folk siger: det kunne jeg også tænke mig at prøve. Ikke at være Clausen, men at være Hansen, der udtrykker noget om Hansens situation.

Vi forsøger også at gøre nar af autoriteterne ligesom Chaplin gør nar af »betjenten«. Og når vi gør nar af socialdemokratiet, så skyldes det en stor interesse for socialdemokratiets politik og det skyldes stor bekymring for det visse dele af socialdemokratiet står for. Derimod nævner vi ikke Glistrup eller Erhard så meget, for det bliver bare til ondskabsfuldheder. Det er nemmest at lave satire med noget du på en eller anden måde godt kan lide eller har sympati for.

For det fjerde er det vel også et mål at få et bedre liv selv. Det at du kan rejse rundt som vi gør betyder, at du får kammerater over hele landet. En trediedel af det vi laver er gratis, vi har råd til at tage ud og optræde gratis, hvorimod en kongelig skuespiller ikke har råd til at lave et engagement med mindre han får 5–6000 for det. Det er for os en måde at komme ud af akkorden på, at komme væk fra den kolde byggeplads. Du skal ikke underkende dit eget egotrip, hvis du ikke har det med, er du uærlig over for dig selv, og så bliver du indhentet på et tidspunkt. – Og så er det spændingen. Det moderne menneske bliver sygt, indtørret og gråt af mangel på spænding. Og når jeg tænker på hvad Leif og jeg og andre kammerater har sat på benene i tidens løb, fuldstændig naivt, uden at vide om der kommer nogen. Det var skide spændende.

– *Når I samarbejder med Røde Mor står I på en scene.....*

Forskellen mellem gaderne og scenerne er meget stor. På gaderne optræder du øje til øje med publikum i fuldt dagslys. Du kan ikke bruge det flaterende scenelys' illusionsskabende virkning til noget som helst, lige på og hårdt – og vi har endda været ude for den uforsømmethed, at det er begyndt at regne midt i en forestilling!

Scenerne og det politiske teater har deres kvalitet ved at det er et indforstået publikum. Ved de politiske fester oplever du at du er med til at opmuntre og sige: hold ud, venner, det kan nytte noget. Du er tit ude for at optræde i politiske sammenhænge, hvor du er den, der ved mindst om det politiske indhold, og derfor skal du ikke stille dig op og belære. I de sammenhænge skal man lave overraskende eller selvironiske

»Og så er der spændingen. Det moderne menneske bliver sygt, indtørret og gråt af mangel på spænding.«.

situationer i forhold til venstrebevægelsen. Samarbejdet med Røde Mor er en god kombination fordi den meget paroleagtige sang illustreret med gøglernumre passer godt sammen dramatisk. Det er meget svært at lave musikteater med dialoger osv., det virker bedre, hvis du bruger agitpropteater-virkemidler, attraktionernes teater hvor du viser de samfundsskabte illusioner og nederlag:

Se manden uden hænder!

Havde han ikke stået foran stansemaskinen, så kunne denne mand idag have rakt hænderne frem mod livet og sin unge elskede – nu kan han kun dunke hende i ryggen med benstumperne.

På den måde kan du fremstille de groteske ting, der er produkter af det kapitalistiske samfundssystem. Og det fremstilles i grotesk, illusionsskabende popbelysning, i slagkraftig hård rockmusik – og sådan lægger du lag på lag og når frem til et kunstnerisk billede, der er ret fortættet. Det politiske teater har især før Solvognens store forestillinger haft karakter af bedrevide dommedagsprædikener, hvor man siger – det er rigtigt – men der er et eller ander, der ikke swinger, du får lyst til at protestere imod det, du får lyst til at vise din respektløshed, du får lyst til at tale med sidemanden, mens den blege unge socialist i sort højhalset sweater fortæller om kapitalismens forbandelser. Det er udialektisk, du må have dobbeltheden med.

Det jeg mindst kan lide ved at optræde på en scene er, at det som regel er sent om aftenen, og det er et forfærdeligt natteroderi, og man kommer altid til at drikke sig fuld og kan ikke køre hjem. Det er sundere, skæggere og sværere på gaderne.

– Sidst er I gået igang med at lave plader.

Når du kigger et medie an er det spændende at se, hvilke bestanddele det består af, og hvordan de er sat sammen. For et gadeshow er det karakteristisk at man har arenabevægelser. Det er en klassiker vi kender fra hanekampe, fra slåskamp i skolen, hvor man stod rundt om de stakler, der var nødt til at tæve hinanden, for nu stod man jo og heppede på dem – og vi kender det fra boksekampe. Det er jo en genial scenografi. Tænk dig bokserne skal gennem lokalet for at komme op på scenen, både når han skal ind og når han skal ud, og som regel er der en af dem, der er taber. Forestil dig at man på Det kongelige Teater startede med at skuespillerne skulle ind gennem tilskuerpladserne. Og i boksning virker det. Jeg var med til at afgøre Jørgen Hansens sidste kamp. Det brøl, der lød da døren blev åbnet. Han blev båret frem. Den ceremoni der er i det. Og bokseren vedkender sig sit publikum.

I musik og tekster er det billeder det drejer sig om. Hvis vi skriver tekster om kolonihaver, så er det billed på billed, der produceres, ikke påstande. Hvis jeg skulle skrive »du skal stå tidligt op«, ville jeg lave det om til billeder:

Uret ringer
og han springer hurtigt ud af sin seng
han kigger og indånder den friske morgenluft
– åh, sikken duft!

»Hvorfor kan nogle gøglere få folk til at stå stille midt på gaden i myldretiden.«

Jeg vil aldrig skrive med løftede pegefingre. Nu synes jeg ikke, det er noget at stræbe efter at stå tidligt op om morgenen, men vi er meget påvirkede af Røde Mor og så har Leif spillet musik i sine unge dage som trommeslager i et jazzorkester og i pauserne spillede han lidt guitar og sang blues som en lidende neger og så gik folk. Så er det først efter at man er begyndt at sætte pris på at man synger som havde man gået på kloaklinjen på musikkonservatoriet, at vi har kunnet tage svagheden til indtægt, og det ligger der også en vis dialektik i.

– Hvis man laver en plade, stiller mediet så nogle krav til musikken. Den skal kunne høres mange gange, og derfor skal den være raffineret, kompliceret.

Det er ikke rigtigt. Bob Dylans musik er enkel, det er gårdmusik, det er værtshusmusik. Og det jeg har lyst til at dyrke er værtshusmusikken, både på grund af dens æstetik og dens enkelhed. Den russiske klovn sagde engang, da vi havde besøg af ham:

»det er genialt at lave kunst, der er så enkel at enhver kan forstå den, det er nemt at lave det kompliceret, så det ser uforståeligt ud«

Hensigten med »Storbyens favn« er at lave en god brugsplade, som du kan bruge til fester, som du kan danse til, som du kan synge med på, og som du kan lytte til når du gør rent. Det er ikke koncertmusik.

»Jeg vil hellere forestille en nar, der har solgt så mange brugte biler og som er så stor en plattenslager, at det eneste der er tilbage, er at gå ud på gaden og sælge Ib Sylvester der kan blæse ild.

